

NEKROLÓG

HAUSNER GÁBOR

R. VÁRKONYI ÁGNES (1928–2014)

R. Várkonyi Ágnes, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a magyar történetírás nagyasszonya, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar professzor emeritája, sokunk szeretett Tanárnője 2014. december 13-án, életének 87. évében eltávozott közülünk. „Úgy halt meg mint egy csillag”, az adventi csendes várakozásban váratlanul hagyott itt minket. Mert bár betegsége miatt az ősszel nem tudott részt venni az általa több évtizeddel ezelőtt életre hívott vajai Rákóczi-szimpozion és az egrri Vártörténeti Műhely szokásos seregszemlén, és a nagyon várt nemzetközi Zrínyi-konferenciát, de még a historiográfiai munkássága tiszteletére a Közép-Európai Egyetemen november végén rendezett ülészakot is ki kellett hagynia – nem sejtettük, hogy ekkora a baj. A baljóslatú előjelek még akkor sem tudatosultak, amikor a CEU-n tartott megünnepléséről értesülve, szelíd iróniával annyit mondott: ilyen emlékülést az elhunytaknak szoktak rendezni...

Ma még aligha tudjuk hatvan évre nyúló kutatói és három évtizedes egyetemi tanári pályájának jelentőségét, hatását a magyar történetírára felmérni, több mint félezer tételre rúgó életműve minden fontos monumentumát számba venni. Pályájáról, ars poeticájáról szerencsére többször is vallott, legrészletesebben az *Akadémikus portrék – Nők a tudományban* sorozat keretében a Medicina Kiadónál 2011-ben megjelent interjúkötetében: „A történész személyisége a műveiben benne van, és így is megismerhető. A történetíró nem születik, nem lesz, hanem a létezés folyamatos állapotában él. Vagyis a megoldandó tudományos problémák, az alakuló élethelyzetek, benyomások, kihívások, élmények nyomán látásmódja változik. A történettudomány állandó fejlődésének pedig természetes velejárója, hogy tudása bővül, és megállás nélkül egyre jobb megoldásokkal, újabb módszerekkel kell dolgoznia. Röviden: szakmáját állandóan tanulni kénytelen... Műveinkbe beleépülnek az élményeink, és öntudatlanul is velünk élnek. Az én generációm talán a történelem legnagyobb változásait élte át. Szép és érdekes gyermekkor, gondos szülők, jó tanárok, majd a legfogékonyabb korban a világtörténelem páratlan kataklizmája, a második világháború és szörnyűségei, érettségi a porig bombázott Budapesten, majd két szabad év a Pázmány Péter Tudomány Egyetemen. Azután a fordulat éve: minden megváltozik, eltűnnek a régi tanárok, és újak jönnek, új tárgyak, új ideológia követelményei s a levéltáros szak. Pályakezds a diktatúra idején, 1951-ben a Történettudományi Intézet középkori osztályán... Majd kemény munka az intézetben, harminckét év után az Egyetemen.” Ugyanott maga nevezte meg történetírói érdeklődésének három fő területét: a XVI–XVIII. század magyar története, a historiográfia és a történeti ökológia.

Pályafutása a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetében indult, ahol a Makkai László vezette Középkori osztályon a Rákóczi-szabadságharc és a Rákóczi-hagyomány kutatását bízták rá. Korai eredményeit *A Dunántúl felszabadítása 1705-ben* (1952) és a *Rákóczi-szabadságharc kibontakozása Erdélyben (1703–1704. július)* (1954) című, a *Századok*-ban megjelent tanulmányaiban, valamint a Köpeczi Bélával közösen írott *II. Rákóczi Ferenc* című életrajzban tette közzé (Művelt Nép, 1955). Ennek időtálló-ságára jellemző, hogy azóta két újabb (átdolgozott és bővített) kiadást is megért (Gondolat, 1976, Osiris, 2004). Sikerének titka merőben szokatlan, friss szemlélete volt, az, hogy a korábban jobbra csak katonai eseménynek tekintett szabadságharc összecsapásai mellé gazdag új levéltári anyag alapján fölrajzolta Rákóczi és köre országszervező-építő munkáját, modernizációs törekvéseit és európai kapcsolatait. „Rákóczi a szabadságharc ügyét európai ügyé akarja emelni” – írta már 1955-ben. Ugyancsak nagy jelentőségű volt később a szatmári békekötésről előkerült forrásanyag egyetemes összefüggésekbe ágyazása („*Ad pacem universalem*”). A szatmári béke nemzetközi előzményeiről, Századok, 1980), amely kiindulópontja lett a hatalmi egyensúly elvét és a megegyezéses békekötés elméletét és a kora újkori béketárgyalások nemzetközi gyakorlatát feltáró, hazai földön úttörő vizsgálódásainak. Élete végéig hasonló szellemben folytatott Rákóczi-kutatásait számtalan tanulmánya mellett olyan általa írott vagy szerkesztett munkák fémjelzik, mint a *Rákóczi-tanulmányok* című tanulmánykötet (Akadémiai, 1980), *A fejedelem gyermekkora* (Móra, 1989, második kiadása 2002), *A Rákóczi-szabadságharc* (Nemzet és Emlékezet, Osiris, 2004), hogy csak néhányat említsünk közülük. Emellett sorozatszerkesztője volt az *Archivum Rákócziánium II. osztály: Írók. II. Rákóczi Ferenc művei* sorozatban megjelent köteteknek, amelynek keretében sajtó alá rendezte – bár befejezni már nem tudta – Rákóczi Vallomásait.

Említett interjújában maga mondta el, hogy a Rákóczi-kor és a Rákóczi-hagyományok beható vizsgálata vezette el az úgynevezett kurucromantika ismeretelméleti, politikai, társadalmi elemzéséhez, amelyet *Thaly Kálmán és történetírása* címmel 1961-ben megvédett és az Akadémiai Kiadónál még az évben megjelent kandidátusi disszertációjában fogalmazott meg. Értelmezése Thaly munkásságának kritikai elemzésére és mélyreható bírálatára épült, s szemben állt az 1950-es évek „hivatalos” magyar történetírásának kuruc-labanc felfogásával. Későbbi műveiben is következetesen elutasította a magyar múltat kuruc-labanc szembenállásra leegyszerűsítő történelemszemléletet. Thaly Kálmán és kortársai történeti műveinek tanulmányozása során jutott arra a felismerésre, hogy „élt a professzionalista magyar történetírásnak nemzetközi színvonalú irányzata is” – ez volt a pozitívizmus –, „csak ezeket a történetírókat a romantikusok a pálya szélére szorították”. Innen szinte egyenes út vezetett: *A pozitívista történetészemlélet a magyar történetírásban* két kötetének elkészítéséig (Akadémiai, 1973). Ez az opus nemcsak R. Várkonyi Ágnes máig leghivatkozottabb munkája, de egyben a magyar historiográfia csúcsteljesítménye, ezért szentelték historiográfiai munkássága tiszteletére „A magyar történetírás kánonjai” című konferenciát a Közép-Európa Egyetemen 2014-ben.

Mindemellett Várkonyi Ágnes részt vett az Intézetben a 60-as, 70-es és a 80-as évtizedekben zajló közös összefoglaló munkák, kézikönyvek létrehozásában. Egyebek közt a Molnár Erik fémjelzte kétkötetes *Magyarország története XV–XVII. századi fejezetei* (1964), *A Magyar Tudományos Akadémia másfél évszázada* című munka reformkori és abszolutizmuskori részletei (1975), valamint a tízkötetes *Magyarország története* 3. kö-

tetének (1985) szerkesztése és egyes politika-, társadalom- és gazdaságtörténeti fejezetei (példának okáért *Az országegyesítő kísérletek 1648–1664* és *A török háború: Bécsről Budáig 1683–1686* című rész) fűződnek nevéhez. Az 1980-as évek második felében pedig szerzője lett az *Erdély története* (1986) és annak rövidített változata (1989), valamint a *Magyarország története* 4. kötetének (1989).

Kezdetől fontos feladatának tekintette a tudomány legújabb eredményeinek széles körű, igényes népszerűsítését is, ezért számos előadást, író-olvasó találkozót tartott fiataloknak, és több nagy sikerű ismeretterjesztő kötetet írt a számukra. Van olyan jó nevű történész, aki *A Kuruc kor hősei* (1957, újabb kiadásai: 1962, 1968), illetve a Képes történelem sorozatban megjelent *Két pogány közt* (1968, további edíciói: 1972, 1975, 1979) hatására választotta életcéljának a magyar múlt megismerését, a história művelését, és tanárok, illetve diákok tízezrei forgatták élvezettel az *Így élt Vak Bottyán* (1975), a *Buda visszavávása 1686* (1984) és a *Megújulások kora* (1997) című munkáit.

Mint ezek a művek is tanúsítják, Várkonyi Ágnesről soha nem volt idegen az ifjabb nemzedékek formálása – erre kapott szervezett keretek között lehetőséget 1983-ban, amikor három évtizedes kutatóintézeti állását fölcserélte az egyetemi oktatással, az ELTE Bölcsészettudományi Kara Középkori Magyar Történeti Tanszékének vezetésével. Az egyetem nagy változást hozott az életében. Ismét saját szavait idézve: „pezsdítően hatott, hogy az egyetemen egészen más munkamódszert kellett megvalósítanom... Az előadásaim nagy érdeklődést keltettek. Az intézetben hiányzott az a visszajelzés, amivel a diákság bőven szolgált, és szerettem a fiatalok között lenni.” A fiatalok, hallgatói és tanítványai is rajongva szerették, szerették őt. Lenyűgöző volt szellemi horizontjának tágassága, nyitottsága az új irányzatok, más tudományágak eredményei iránt és gondolkodásának frissessége még 80 év felett is. Tanári hitvallása az volt, hogy „úgy lehet jól tanítani, ha saját kutatásaink vannak a témában, a diákokat bevonjuk a tudományos, kreatív gondolkodásba, az arra érdemeseket pedig a kutatómunkába”. Ő ezt tette, s ezzel iskolát teremtett – már említett interjújában bölcs megnyugvással említette, hogy törekvéseit a történetírás és a tanítás széles területén működő tanítványai viszik majd tovább.

Habitusára, érdeklődésének kiterjedtségére jellemző, hogy az egyetemes történetírásban megjelent új irányzatokra és témákra azonnal reflektált, így egyebek közt a mentalitás-történetet, a nyilvánosság-történetet, a történeti ökológiát, a szimbólumok történeti forrásként való kezelését, az idő fogalmát vizsgáló időtudományt termékenyen alkalmazta a kora újkori magyar történelem folyamatainak elemzésében. Az 1986-ban, a berni Nemzetközi Gazdaságtörténeti Kongresszuson elfogadott új, önálló diszciplínát, a történeti ökológiát (*Environmental History*) például R. Várkonyi Ágnes az ELTE-n már 1987-ben oktatni kezdte, s nevéhez fűződtek az első hazai publikációk és tanulmánykötetek e tudományág köréből („*Folyóvízünk, amelyből élünk.*” *Történeti ökológia, Valóság*, 1989; *Pelikán a fiaival*, Liget könyvek, 1992; *Európa híres kertje. Történeti ökológiai tanulmányok*, Orpheusz, 1993; *Környezet és végvár. Végvárrendszer és a történeti ökológia kérdései a 16–17. századi Magyarországon*, 1993; *Táj és történelem. Történeti ökológiai tanulmányok*, ELTE, 1997 és ennek új változata, Osiris, 2000).

Egyetemi tanári korszakában értek be az 1970-es évektől folytatott Zrínyi-kutatásai eredményei is, amelyet olyan maradandó tanulmányok jeleztek, mint a *Török világ és magyar külpolitika* (Magvető Kiadó, Gyorsuló idő, 1975), *Zrínyi Miklós szövetségselevele Wesselényivel és Nádasdyval a török ellen 1663-ban* (*Történelmi Szemle*, 1984), *Lóra és*

politika Zrínyi életművében (*Irodalomtörténeti Közlemények*, 1986), *A rejtőzködő Murányi Vénusz* (Helikon Kiadó, Labirintus, 1987), *Reformpolitika Zrínyi mozgalmaiban* (*Irodalomtörténeti Közlemények*, 1988), valamint egy nagy igénnyel indított, de sajnos félbeszakadt forrásközlő sorozat: a *Monumenta Zrinyiana – Pars oeconomica* (I–II. Akadémiai, 1991), amelynek szerkesztője és szerzője is volt.

Az új, általa fölfedezett bécsi és mainzi levéltári anyagokra támaszkodó, friss szemléletű, írásokat a következő években újabb nagyívű összefoglalások követték (*Europica varietas – Hungarica varietas*, Akadémiai Kiadó, 1994). Szuggesztív vízióját Zrínyi politikusi pályafutásáról, európai jelentőségéről és kapcsolatairól *Európa Zrinyije* című tanulmánykötetében foglalta össze (Argumentum Kiadó, 2010). Ezt utóbb Zrínyi Ilona életét és politikai szerepét felrajzoló monográfiája követte, amelynek török és horvát kiadásai nemzetközi sikert és elismerést szereztek szerzőjének (2011). Még betegsége utolsó időszakát is Zrínyinek szentelte: ő volt a történész szakértője és spiritus rectora a Magyar Nemzeti Galériában rendezett *Költő, hadvezér, államférfi Zrínyi Miklós 1620–1664* című, novemberben megnyílt időszaki kiállításnak, és ő írta a kiállítási katalógus bevezető tanulmányát (*Zrínyi Európában*). Mindezek döntően meghatározták több nemzedék Zrínyi-képét, és új kutatások sokaságát inspirálták.

R. Várkonyi Ágnes személye folyóiratunk olvasói előtt is jól ismert, több mint fél tucat tanulmánya látott napvilágot a *Hadtörténelmi Közlemények* és a *Hadtörténeti Múzeum Értésítőjének* a lapjain: egyebek közt a múzeumi gondolat térhódításáról a felvilágosodás és a reformkorban (2004), Thököly politikájáról (2005), a szatmári béketárgyalásokról (2011) és egyik legnagyobb visszhangot kiváltó írása Zrínyi Miklós nádori emlékiratáról (2000). Emellett *Ars Memoriae* címmel bevezetőt írt a Hadtörténeti Intézet és Múzeum kiadásában megjelent *Zrínyi-Újvár emlékezete* kötethez (2012), amelyet nagyon fontosnak tartott és nagyra értékelt. Figyelemmel kísérte a legújabb hadtörténeti kutatásokat, és hozzászólt a hadtörténetírásról *Történetírás – hadtörténetírás. Paradigmák, utak és módszerek* címmel a Hadtörténeti Intézetben 2005-ben megrendezett vitához is (*Történetírás, kritika és emlékezet, Hadtörténelmi Közlemények*, 2007).

A megújulásra való szüntelen képessége és interdiszciplináris szemlélete tette lehetővé, hogy az általa az 1980-as években életre hívott és szinte halála pillanatáig irányított vidéki szellemi műhelyek, mint amilyen a vajai Rákóczi-tanácskozások avagy a magyarországi végvári rendszer történetének sokoldalú vizsgálatát célul tűző egri Vártörténeti Műhely, az eltelt három évtizedben megtartották vonzerejüket a fiatal történészgenerációkra, és a helyi, lokális értelmiség mellett a szélesebb nyilvánosság figyelmét is mindvégig bírták, s e fórumokon keresztül ország-, sőt Kárpát-medence szerte kifejthette hatását. Várkonyi Ágnes 2011-től az Akadémia Történettudományi Bizottságának is elnöke volt, amelynek élén szintén sokat tett a történettudomány s benne a magyar hadtörténeti kutatások elismertetéséért, eredményeinek széles körű közzétételéért.

Munkásságát számos díjjal ismerték el itthon és külföldön egyaránt: négyszer kapott Akadémiai Díjat, 2000-ben Széchényi Díjat, **2003-ban** a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét. Történész életműve elismeréséül 1997-ben a NASA csillagot nevezett el róla. 2007-ben a Magyar Tudós Társaság is tagjai közé fogadta, 2011-ben a Royal Historical Society levelező tagjává, 2013-ban a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává választották.

R. Várkonyi Ágnes érdeklődésének valamennyi területén maradandót alkotott. Iskola-teremtő volt: tanárként és kutatóként a legnagyobbak közül való. Halálával a magyar történelem nemzetközi jelenlétének legkövetkezetesebb képviselője, Európa és Magyarország közös ügyeinek elkötelezett kutatója távozott a hazai történetírás köréből.

„A történelem a jövő csillagászata” – szerette emlegetni tanítványainak, akik azt hitték, hittük, figyelme végigkísér életünkön. Az Idő azonban, amellyel annyit foglalkozott, elirigyelte tőlünk. Fájó szívvel búcsúzva Tőle, vigaszunk az, hogy most már ő is halhatatlan, nevét az Orion-csillagkép egyik fényes égiteste mellett művei is őrzik a jövő csillagászainak.

A HADTÖRTÉNETI INTÉZET ÉS MÚZEUM KÖNYVTÁRA

ÁGOSTON GÁBOR

EURÓPA ÉS
AZ OSZMÁN
HÓDÍTÁS

TARTALOM

TANULMÁNYOK	
VESZPRÉMY LÁSZLÓ – – TORMA BÉLA GYULA	A Lech mezei csatához vezető út. Magyar kalandozók német földön 954-ben..... 3
VIROVE CZ NÁNDOR	Száműzetéstől főkapitányságig. Balassa Menyhárt és az erdélyi hatalomváltás (1549–1552) 31
VATAI GÁBOR	A Nagy Koalíció és A Habsburg érdekérvényesítés..... 55
SZABADOS JÁNOS	Hírek Konstantinápolyból 1705 derekán – a nagypolitika történései egy Habsburg diplomata szemüvegén keresztül 74
KÖZLEMÉNYEK	
BÁCSATYAI DÁNIEL	A burgundiai magyar kalandozások és forrásaik (1. rész) 105
TŐSÉR MÁRTON	Kétfrontos harc: Bizánc és a besenyő és szeldzsuk támadások a XI. század közepén 120
VESZPRÉMY LÁSZLÓ	„Vilissimi et pessimi”. Megjegyzések a katonai segédnépek XII–XIII. századi magyarországi történetéhez 146
KRANTZIERITZ KÁROLY	A nikápolyi csata magyar résztvevői..... 162
POLGÁR BALÁZS	Claude-Louis-Hector de Villars márki és az 1687. évi magyarországi törökellenes hadjárat 184
MŰHELY	
FARKAS CSABA	Diplomácia és háború között. Az 1142–43. évi Antióchia elleni bizánci hadjárat értelmezéséhez 203
RIBI ANDRÁS	Keresztesek a tengeren és Silves ostroma 1189-ben. <i>A Narratio de Itinere Navali Peregrinorum Hierosolymam Tendentium et Silviam Capientium, A. D. 1189</i> alapján 217
PROHÁSZKA LÁSZLÓ	A magyar királyi 30. honvéd gyalogezred Kallós Ede tervezte első világháborús alakulatjelvénye, plakettje és emlékműve..... 235
SZEMLE	
GEORGIOS THEOTOKIS	The Norman Campaigns in the Balkans, 1081–1108 (<i>Veszprémy László</i>)..... 247
SUSAN B. EDGINGTON – LUIS GARCIA- GUIJARROM (ED.)	Jerusalem the Golden: The Origins and Impact of the First Crusade (<i>Veszprémy László</i>) 250
ÁGOSTON GÁBOR	Európa és az oszmán hódítás (<i>B. Szabó János</i>) 253
PETER BURSCHEL – – CHRISTINE VOGEL (HRSG.)	Die Audienz: Ritualisierter Kulturkontakt in der Frühen Neuzeit (<i>Kármán Gábor</i>) 254

A. KOCSEGAROV – – O. V. HAVANOVA – – SERES ATTILA (SZERK.)	Освободительная Война 1703–1711 гг. в Венгрии и дипломатия Петра I. (<i>Kincses Katalin Mária</i>) 258
BACHELOT, BERNARD	L'expédition de Gigeri, 1664. Un échec de Louis XIV en Algérie (<i>Tóth Ferenc</i>) 262
LÁZÁR BALÁZS	Krajovai és topolyai báró Kray Pál tábornag katonai pályája (<i>Bagi Zoltán Péter</i>)..... 263
FERENC TÓTH (ÉD.)	La correspondance consulaire crimee du Baron De Tott (1767–1770) (<i>Kincses Katalin Mária</i>) 266
PETER MACHO (A KOL.)	Revolúcia 1848/49 a historická pamäť (<i>Demmel József</i>)..... 268
ANDREA CARTENY	La Legione Ungherese contro il Brigantaggio. Vol. I (1860–61). I documenti dell'Ufficio Storico dello Stato Maggiore Esercito. (<i>Pete László</i>) 271
HAJDU TIBOR – – POLLMANN FERENC	A régi Magyarország utolsó háborúja 1914–1918 (<i>Krámlí Mihály</i>)..... 274
BIHARI PÉTER	1914. a Nagy Háború száz éve. Személyes történetek (<i>Pollmann Ferenc</i>)..... 275
SZAKÁLY SÁNDOR	A 2. vkf. osztály (<i>Dombrády Lóránd</i>) 277
MOLNÁR ANDRÁS – – SZABÓ PÉTER	Utóvédként a Donnál. Hadiokmányok, harctéri naplók és visszaemlékezések a magyar királyi 9. honvéd könnyű hadosztály történetéhez, 1942–1943 (<i>Reszegi Zsolt</i>)..... 279
PAHIRIA, OLEKSANDR	Mizhvijnouitamyrom: vidnosynymizh OUN i UPA tazbrojnymyslamyUhorschhyny (1939–1945) (<i>Fedinec Csilla</i>) 280
M. SZABÓ MIKLÓS	„Volt egyszer egy egyetem 1996–2007: Rektor a tűzvonalban. Objektív tények – Szubjektív emlékek (<i>Kaiser Ferenc</i>)..... 286
BENJAMIN ZIEMANN	Contested Commemorations. Republican War Veterans and Weimar Political Culture (<i>Tulipán Éva</i>)..... 288
KRÓNKA	
SÜLI ATTILA	„200 éve született Gábor Áron az önálló székely tüzérség megteremtője.” Emlékkonferencia, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2014. május 22. 291
SOLYMOSI JÓZSEF	Az erőszak emlékezete. Személyek, intézmények, módszerek a XX. század második felében. Műhelykonferencia, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2014. május 28. 293
POLGÁR BALÁZS	Victis Honor. Középkori és kora újkori konfliktusrégészet. Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat konferenciája, Magyar Nemzeti Múzeum, 2014. december 5. 298
NEKROLÓG	
HAUSNER GÁBOR	R. Várkonyi Ágnes (1928–2014) 301

CONTENTS

STUDIES	
LÁSZLÓ VESZPRÉMY – BÉLA GYULA TORMA	The road to the Battle of Lechfeld. Hungarian invaders in German lands in 954 3
NÁNDOR VIROVE CZ	From exile to captaincy. Menyhárt Balassa and the change of rulership in Transylvania (1549–1552)..... 31
GÁBOR VATAI	The Grand Alliance and the protection of Habsburg interests 55
JÁNOS SZABADOS	News from Constantinople from the middle of 1705 – Political events seen through the eyes of a Habsburg diplomat..... 74
PUBLICATIONS	
DÁNIEL BÁCSATYAI	Hungarian incursions into Burgundy and their sources (Part I). 105
MÁRTON TÓ SÉR	Fighting on two fronts: Byzantium and the Pecheneg and Seljuk attacks in the mid-11th century..... 120
LÁSZLÓ VESZPRÉMY	“Vilissimi et pessimi” Some remarks about the history of military auxiliary peoples in twelfth and thirteenth century Hungary 146
KÁROLY KRANTZIERITZ	Hungarian participants of the Battle of Nicopolis 162
BALÁZS POLGÁR	Marquis Claude-Louis-Hector de Villars and the anti-Turkish campaign in Hungary in 1687 184
WORKSHOP	
CSABA FARKAS	Between diplomacy and war. Some remarks about the Byzantine campaign against Antioch in 1142-43 203
ANDRÁS RIBI	Crusaders at sea and the siege of Silves in 1189. Based on <i>Narratio de Itinere Navali Peregrinorum Hierosolymam Tendentium et Silviam Capientium, A. D. 1189</i> 217
LÁSZLÓ PROHÁSZKA	World War I unit badge, plaque and monument of the Hungarian Royal 30th Honvéd Infantry Regiment, designed by Ede Kallós..... 235
REVIEW	
GEORGIOS THEOTOKIS	The <i>Norman</i> Campaigns in the Balkans, 1081–1108 (<i>László Veszprémy</i>)..... 247
SUSAN B. EDGINGTON – – LUIS GARCIA- GUIJARROM (ED.)	Jerusalem the Golden: The Origins and Impact of the First Crusade (<i>László Veszprémy</i>) 250
GÁBOR ÁGOSTON	Europe and the Ottoman Conquest (<i>János B. Szabó</i>) 253
PETER BURSCHEL – – CHRISTINE VOGEL (HRSG.)	Die Audienz: Ritualisierter Kulturkontakt in der Frühen Neuzeit (<i>Gábor Kármán</i>) 254

A. KOCSEGAROV – – O. V. HAVANOVA – – SERES ATTILA (ED.)	Освободительная Война 1703–1711 гг. в Венгрии и дипломатия Петра I. (<i>Katalin Mária Kincses</i>) 258
BERNARD BACHELOT	L'expédition de Gigeri, 1664. Un échec de Louis XIV en Algérie (<i>Tóth Ferenc</i>) 262
BALÁZS LÁZÁR	Military Career of Feldzeugmeister and Baron Pál Kray de Krajova and Topolya (<i>Zoltán Péter Bagi</i>) 263
FERENC TÓTH (ÉD.)	La correspondance consulaire crimee du Baron De Tott (1767–1770) (<i>Katalin Mária Kincses</i>) 266
PETER MACHO (A KOL.)	Revolúcia 1848/49 a historická pamäť (<i>József Demmel</i>) 268
ANDREA CARTENY	La Legione Ungherese contro il Brigantaggio. Vol. I (1860–61). I documenti dell'Ufficio Storico dello Stato Maggiore Esercito. (<i>László Pete</i>) 271
TIBOR HAJDU – – FERENC POLLMANN	The last war of old Hungary 1914–1918 (<i>Mihály Krámlí</i>) 274
PÉTER BIHARI	1914. A hundred years of the Great War. Personal histories (<i>Ferenc Pollmann</i>) 275
SÁNDOR SZAKÁLY	The 2nd VKF. Department (<i>Lóránd Dombrády</i>) 277
ANDRÁS MOLNÁR – – PÉTER SZABÓ	Rear guard at the Don River. Military documents, front diaries and reminiscences to the history of the Royal Hungarian 9th Honvéd Light Division, 1942–1943 (<i>Zsolt Reszegi</i>) 279
PAHIRIA, OLEKSANDR	Mizhvijnoutamyrom: vidnosynymizh OUN i UPA tazbrojnymysylamyUhorshchyny (1939–1945) (<i>Csilla Fedinec</i>) 280
MIKLÓS M. SZABÓ	“Once upon a time there was a university 1996–2007: Rector in the line of fire. Objective facts – Subjective memories (<i>Ferenc Kaiser</i>) 286
BENJAMIN ZIEMANN	Contested Commemorations. Republican War Veterans and Weimar Political Culture (<i>Éva Tulipán</i>) 288
CHRONICLE	
ATTILA SÜLI	“200th Anniversary of the Birth of Áron Gábor, founder of the Independent Székely Artillery.” Conference, MoD Military History Institute and Museum, 22 May 2014 291
JÓZSEF SOLYMOSI	The memory of violence. Persons, institutions, methods in the second half of the 20th century. Conference, MoD Military History Institute and Museum, 28 May 2014 293
BALÁZS POLGÁR	Victis Honor. Conflict archaeology of the Middle and Early Modern Ages. Conference of the Hungarian Society of Archaeology and History of Fine Art, Hungarian National Museum, 5 December 2014 298
NECROLOGY	
GÁBOR HAUSNER	Ágnes R. Várkonyi (1928–2014) 301

TABLE DES MATIÈRES

	ÉTUDES	
LÁSZLÓ VESZPRÉMY – – BÉLA GYULA TORMA	Le chemin qui menait à la bataille du champ de Lech. Envahisseurs hongrois sur le sol germanique en 954.....	3
NÁNDOR VIROVE CZ	De l'exil au poste de capitaine général. Menyhárt Balassa et le changement de pouvoir en Transylvanie (1549–1552).....	31
GÁBOR VATAI	La Grande Coalition et la valorisation des intérêts des Habsbourg	55
JÁNOS SZABADOS	Des nouvelles de Constantinople à la mi-1705 – les événements de la grande politique vus par un diplomate des Habsbourg	74
	PUBLICATIONS	
DÁNIEL BÁCSATYAI	Les incursions des Magyars en Bourgogne et leurs sources (1 ^{er} partie).....	105
MÁRTON TÓŠÉR	Une guerre sur deux fronts : Byzance et les attaques des Petchenègues et des Seldjoukides au milieu du 11 ^e siècle	120
LÁSZLÓ VESZPRÉMY	« Vilissimi et pessimi ». Commentaires sur l'histoire des peuples militaires auxiliaires dans la Hongrie des 12 ^e et 13 ^e siècles	146
KÁROLY KRANTZIERITZ	Les acteurs hongrois de la bataille de Nicopolis.....	162
BALÁZS POLGÁR	Claude-Louis-Hector, marquis de Villars et la campagne de Hongrie de 1687 contre les Turcs	184
	ATELIER	
CSABA FARKAS	Entre diplomatie et guerre. Contributions à l'interprétation de la campagne byzantine de 1142–1143 contre Antioche	203
ANDRÁS RIBI	Des croisés sur mer et le siège de Silves en 1189. D'après <i>Narratio de Itinere Navali Peregrinorum Hierosolymam Tendentium et Silviam Capientium, A. D. 1189</i>	217
LÁSZLÓ PROHÁSZKA	L'insigne, la plaquette et le mémorial du 30 ^e régiment d'infanterie royal hongrois de la Première Guerre mondiale conçus par Ede Kallós	235
	REVUE	
GEORGIOS THEOTOKIS	The Norman Campaigns in the Balkans, 1081–1108 (<i>László Veszprémy</i>).....	247
SUSAN B. EDGINGTON – LUIS GARCIA- GUIJARROM (ED.)	Jerusalem the Golden: The Origins and Impact of the First Crusade (<i>László Veszprémy</i>)	250
GÁBOR ÁGOSTON	L'Europe et la conquête ottomane (<i>János B. Szabó</i>).....	253
PETER BURSCHEL – – CHRISTINE VOGEL (HRSG.)	Die Audienz: Ritualisierter Kulturkontakt in der Frühen Neuzeit (<i>Gábor Kármán</i>)	254

A. KOCSEGAROV – – O. V. HAVANOVA – – ATTILA SERES (ED.)	Освободительная Война 1703–1711 гг. в Венгрии и дипломатия Петра I. (<i>Katalin Mária Kincses</i>) 258
BERNARD BACHELOT	L'expédition de Gigeri, 1664. Un échec de Louis XIV en Algérie (<i>Ferenc Tóth</i>) 262
BALÁZS LÁZÁR	La carrière militaire du général commandant de corps d'armée Pál Kray, baron de Craiova et de Topola (<i>Zoltán Péter Bagi</i>) 263
FERENC TÓTH (ÉD.)	La correspondance consulaire de Crimée du Baron De Tott (1767–1770) (<i>Mária Kincses Katalin</i>) 266
PETER MACHO (A KOL.)	Revolúcia 1848/49 a historická pamäť (<i>József Demmel</i>) 268
ANDREA CARTENY	La Legione Ungherese contro il Brigantaggio. Vol. I (1860–61). I documenti dell'Ufficio Storico dello Stato Maggiore Esercito. (<i>László Pete</i>) 271
TIBOR HAJDU – – FERENC POLLMANN	La dernière guerre de la Hongrie ancienne 1914–1918 (<i>Mihály Krámlí</i>) 274
PÉTER BIHARI	1914. Le centenaire de la Grande Guerre. Histoires personnelles (<i>Ferenc Pollmann</i>) 275
SÁNDOR SZAKÁLY	Le 2 ^e département d'état-major (<i>Lóránd Dombrády</i>) 277
ANDRÁS MOLNÁR – – PÉTER SZABÓ	Comme arrière-garde au Don. Documents militaires, journaux de guerre et mémoires pour l'histoire de la 9 ^e division légère de l'armée royale hongroise, 1942–1943 (<i>Zsolt Reszegi</i>)... 279
PAHIRIA, OLEKSANDR	Mizhvijnoiutamyrom: vidnosynymizh OUN i UPA tazbrojnymysylamyUhorshchyny (1939–1945) (<i>Csilla Fedinec</i>) 280
MIKLÓS M. SZABÓ	Il était une fois une université 1996–2007: Recteur sur la ligne de feu. Faits objectifs – Souvenirs subjectifs (<i>Ferenc Kaiser</i>) 286
BENJAMIN ZIEMANN	Contested Commemorations. Republican War Veterans and Weimar Political Culture (<i>Éva Tulipán</i>) 288
CHRONIQUE	
ATTILA SÜLI	« Bicentenaire de la naissance d'Áron Gábor, père de l'artillerie sicule indépendante. » Colloque de commémoration, Musée et Institut d'Histoire militaire du Ministère hongrois de la Défense, 22 mai 2014 291
JÓZSEF SOLYMOSI	La mémoire de la violence. Individus, institutions et méthodes dans la deuxième moitié du 20 ^e siècle. Colloque, Musée et Institut d'Histoire militaire du Ministère hongrois de la Défense, 28 mai 2014 293
BALÁZS POLGÁR	Victis Honor. Archéologie des conflits médiévaux et du début de l'âge moderne. Conférence de l'Association hongroise d'Archéologie et d'Histoire de l'art, Musée National de Hongrie, 5 décembre 2014 298
NÉCROLOGIE	
GÁBOR HAUSNER	Ágnes R. Várkonyi (1928–2014) 301

INHALT

	STUDIEN	
LÁSZLÓ VESZPRÉMY – – BÉLA GYULA TORMA NÁNDOR VIROVE CZ	Der Weg zur Schlacht auf dem Lechfeld. Ungarische Streifzügler auf deutschem Boden im Jahre 954.....	3
GÁBOR VATAI	Vom Exil bis zur Position des Landeskaptäns. Menyhárt Balassa und der Machtwechsel in Siebenbürgen (1549–1552).....	31
JÁNOS SZABADOS	Die große Koalition und die Geltendmachung der Interessen seitens der Habsburger.....	55
	Nachrichten aus Konstantinopel um die Mitte des Jahres 1705 – Die Ereignisse der Großpolitik durch die Brille eines Habsburger-Diplomaten.....	74
	MITTEILUNGEN	
DÁNIEL BÁCSATYAI	Die ungarischen Streifzüge in Burgund und ihre Quellen (Teil I).....	105
MÁRTON TÓŠÉR	Kampf an zwei Fronten: Byzanz und die Angriffe der Petschenegen und Seldschuken um die Mitte des 11. Jahrhunderts.....	120
LÁSZLÓ VESZPRÉMY	„Vilissimi et pessimi“. Anmerkungen zur Geschichte der militärischen Hilfsvölker im 12-13. Jahrhundert in Ungarn.....	146
KÁROLY KRANTZIERITZ BALÁZS POLGÁR	Die ungarischen Teilnehmer der Schlacht bei Nikopol.....	162
	Marquis Claude-Louis-Hector de Villars und der Feldzug gegen die Türken in Ungarn im Jahre 1687.....	184
	WERKSTATT	
CSABA FARKAS	Zwischen Diplomatie und Krieg. Die Interpretation des byzantinischen Feldzugs gegen Antiochia im Jahre 1142–43.....	203
ANDRÁS RIBI	Kreuzritter auf See und die Belagerung von Silves im Jahre 1189. Aufgrund der <i>Narratio de Itinere Navali Peregrinorum Hierosolymam Tendentium et Silviam Capientium</i> , A. D. 1189.....	217
LÁSZLÓ PROHÁSZKA	Das von Ede Kallós entworfene Verbandsabzeichen, die Plakette und das Denkmal der ungarischen königlichen 30. Honved-Infanterieregiments.....	235
	RUNDSCHAU	
GEORGIOS THEOTOKIS	The Norman Campaigns in the Balkans, 1081–1108 (<i>László Veszprémy</i>).....	247
SUSAN B. EDGINGTON – – LUIS GARCIA- GUIJARROM (ED.)	Jerusalem the Golden: The Origins and Impact of the First Crusade (<i>László Veszprémy</i>).....	250
GÁBOR ÁGOSTON	Europa und die osmanische Eroberung (<i>János B. Szabó</i>).....	253

PETER BURSCHEL – – CHRISTINE VOGEL (HRSG.)	Die Audienz: Ritualisierter Kulturkontakt in der Frühen Neuzeit (<i>Gábor Kármán</i>) 254
A. KOCSEGAROV – – O. V. HAVANOVA – – ATTILA SERES (HRSG.)	Освободительная Война 1703–1711 гг. в Венгрии и дипломатия Петра I. (<i>Katalin Mária Kincses</i>) 258
BERNARD BACHELOT	L'expédition de Gigeri, 1664. Un échec de Louis XIV en Algérie (<i>Ferenc Tóth</i>) 262
BALÁZS LÁZÁR	Die Militärlaufbahn von Feldzeugmeister Pál Kray, Freiherr von Craiova und Topolya (<i>Zoltán Péter Bagi</i>) 263
FERENC TÓTH (ÉD.)	La correspondance consulaire crimee du Baron De Tott (1767–1770) (<i>Katalin Mária Kincses</i>) 266
PETER MACHO (A KOL.)	Revolúcia 1848/49 a historická pamäť (<i>József Demmel</i>) 268
ANDREA CARTENY	La Legione Ungherese contro il Brigantaggio. Vol. I (1860–61). I documenti dell'Ufficio Storico dello Stato Maggiore Esercito. (<i>László Pete</i>) 271
TIBOR HAJDU – – FERENC POLLMANN	Der letzte Krieg des alten Ungarns 1914–1918 (<i>Mihály Krámlí</i>) 274
PÉTER BIHARI	1914. Einhundert Jahre Großer Krieg. Persönliche Geschichten (<i>Ferenc Pollmann</i>) 275
SÁNDOR SZAKÁLY	Abteilung 2 der Generalstabsführung (<i>Lóránd Dombrády</i>) 277
ANDRÁS MOLNÁR – – PÉTER SZABÓ	Als Nachhut beim Don. Kriegsdokumente, Tagebücher vom Schlachtfeld und Erinnerungen bezüglich der Geschichte der ungarischen königlichen 9. leichten Honvéd-Division, 1942–1943 (<i>Zsolt Reszegei</i>) 279
OLEKSANDR PAHIRIA	Mizhviynoiutamyrom: vidnosynymizh OUN i UPA tazbrojnymysylamyUhorshchyny (1939–1945) (<i>Csilla Fedinec</i>) 280
MIKLÓS M. SZABÓ	„Es war einmal eine Universität 1996–2007: Rektor im Kreuzfeuer. Objektive Fakten – Subjektive Erinnerungen (<i>Ferenc Kaiser</i>) 286
BENJAMIN ZIEMANN	Contested Commemorations. Republican War Veterans and Weimar Political Culture (<i>Éva Tulipán</i>) 288
CHRONIK	
ATTILA SÜLI	„Vor 200 Jahren wurde Áron Gábor, Schöpfer der eigenständigen Sekler Artillerie geboren.“ Gedenkkonferenz, Institut und Museum für Militärgeschichte, 22. Mai 2014 291
JÓZSEF SOLYMOSI	Erinnerungen an die Gewalt. Personen, Institutionen, Methoden in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts. Werkstattkonferenz, Institut und Museum für Militärgeschichte, 28. Mai 2014 293
BALÁZS POLGÁR	Victis Honor. Konfliktarchäologie im Mittelalter und in der frühen Neuzeit. Konferenz der Ungarischen Gesellschaft für Archäologie und Kunstgeschichte, Ungarisches Nationalmuseum, 5. Dezember 2014 298
NEKROLOG	
GÁBOR HAUSNER	Ágnes R. Várkonyi (1928–2014) 301

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

ЛАСЛО ВЕСПРЕМИ – БЕЛА ДЬЮЛА ТОРМА	Путь, ведущий к полевой битве при Лехе. Венгерские искатели <i>Streifzügler auf deutschem</i> приключений на немецкой земле в 954 году 3
НАНДОР ВИРОВЕЦ	От ссылки до звания верховного главокомандующего. Балашша Меньхарт и смена власти в Трансильвании (1549–1552) 31
ГАБОР ВАТАИ	Большая Коалиция и осуществление интересов Габсбургов 55
ЯНОШ САБАДОШ	Известия из Константинополя в середине 1705 года – события в мировой политике через призму одного Габсбургского дипломата 74

СООБЩЕНИЯ

ДАНИЭЛЬ БАЧАТЪАИ МАРТОН ТОШЕР	Набеги венгров на Бургундию и их источники (часть 1-я) ... 105 Битва на два фронта: Византия и нападки печенегов и сельджуков в середине XI века 120
ЛАСЛО ВЕСПРЕМИ	«Виллссими ет пессими». Примечания к венгерской истории XII– XIII веков военных подсобных народов 146
КАРОЙ КРАНТЦИЕРИТЦ БАЛАЖ ПОЛГАР	Венгерские участники битвы при Никаполи 162 Маркиз Клод-Луи-Гектор де Виллар и поход Венгрии против Турции в 1687 году 184

МАСТЕРСКАЯ

ЧАБА ФАРКАШ	Между дипломатией и войной. К пониманию византийского похода на Антиохию в 1142–43 гг. 203
АНДРАШ РИБИ	Крестоносцы на море и осада Сильвеса в 1189 году. На основании <i>Naratio de Itinere Navali Peregrinorum</i> <i>Hierosolymam Tendentium et Silviam Capientium A. D. 1189</i> .. 217
ЛАСЛО ПРОХАСКА	Значок 30-го королевского гонведского пехотного полка времен первой мировой войны, плакет и памятник, спроектированный Каллош Эдэ 235

ОБЗОР

ГЕОРГИОС ТЕОТОКИС	<i>The Norman Campaigns in the Balkans, 1081–1108</i> (<i>Ласло Веспреми</i>) 247
СУЗЭН Б. ЭДДИНГТОН – – ЛУИ ГАРСИА- ГВИЙАРРОМ (РЕД.)	<i>Jerusalem the Golden: The Origins and Impact of the First</i> <i>Crusade (Ласло Веспреми)</i> 250
ГАБОР АГОШТОН	Европа и османское нашествие (<i>Янош Б.Сабо</i>) 253

ПЕТЕР БУРШЕЛ – – КРИСТИНЕ ФОГЕЛЬ (РЕД.)	Die Audienz: Ritualisierter Kulturkontakt in der Fruhen Neuzeit (<i>Габор Карман</i>).....	254
А.КОЧЕГАРОВ – – О. В. ХАВАНОВА – – ШЕРЕШ АТТИЛА (РЕД.)	Освободительная Война 1703–1711 гг. в Венгрии и дипломатия Петра I. (<i>Каталин Мария Кинчеш</i>).....	258
БЕРНАРД БАШЕЛОТ	L'expédition de Gigeri, 1664. Un échec de Louis XIV en Algérie (<i>Ференц Тот</i>).....	262
БАЛАЖ ЛАЗАР	Военная карьера барона Крайовы и Тополи фельд-маршала Край Пал (<i>Золтан Петер Багу</i>).....	263
ФЕРЕНЦ ТОТ (РЕД.)	La correspondance consulaire crimee du Baron De Tott (1767–1770) (<i>Каталин Мария Кинчеш</i>).....	266
ПЕТЕР МАХО (А.КОЛ.)	Revolúcia 1848/49 a historická pamät' (<i>Йожеф Деммел</i>).....	268
АНДРЕА КАРТЕНИ	La Legione Ungherese contro il Brigantaggio. Vol.I (1860-61). I documenti dell'Ufficio Storico dello Stato Maggiore Esercito (<i>Ласло Пете</i>).....	271
ТИБОР ХАЙДУ– – ФЕРЕНЦ ПОЛЛМАНН	Последняя война прежней Венгрии 1914–1918 (<i>Михай Крамли</i>).....	274
ПЕТЕР БИХАРИ	1914 год. Столетие Великой Войны. Личные истории. (<i>Ференц Поллманн</i>).....	275
ШАНДОР САКАЙ	2 вкф отдел (развед.отдел ГШ) (<i>Лоранд Домбрады</i>).....	277
АНДРАШ МОЛНАР – – ПЕТЕР САБО	В качестве арьергарда у Дона. Военные документы, дневники с поля брани и воспоминания к истории 9-й венгерской королевской гонведской дивизии, 1942–1943 гг. (<i>Жольт Ресеги</i>).....	279
ОЛЕКСАНДР ПАХИРИА	Mizhviynoiutamymrom: vidnosynymizh OUN i URA tazbrojnymysylamyUhorshchyny (1939–1945) (<i>Чилла Фединек</i>).....	280
МИКЛОШ М. САБО	«Был когда-то один университет 1996-2007: Ректор на передовой линии. Объективные факты — Субъективные воспоминания (<i>Ференц Кайзер</i>).....	286
БЕНЬЯМИН ЦИЕМАНН	Contested Commemorations. Republican War Veterans and Weimar Political Culture (<i>Ева Гулман</i>).....	288
ХРОНИКА		
АТИЛЛА ШЮЛИ	«200 лет со дня рождения Габора Арона, создателя отдельной секейской артиллерии». Памятная конфе- ренция. Военно-исторический Институт и Музей МО ВНР, 22 мая 2014 года.....	291
ЙОЖЕФ ШОЙМОШИ	Память о насилии. Личности, учреждения, методы во второй половине XX века. Конференция-мастерская. Военно исторический Институт и Музей МО ВНР, 28 мая 2014 года.....	293
БАЛАЖ ПОЛГАР	Виктис Хонор. Средневековая и ранняя нового времени конфликтная археология. Конференция Венгерского Общества Археологии и истории искусств, Венгерский Национальный Музей. 5 декабря 2014 года.....	298
НЕКРОЛОГ		
ГАБОР ХАУСНЕР	Агнеш Р. Варконьи (1928–2014).....	301

**„A HADTÖRTÉNETI INTÉZET ÉS MÚZEUM KÖNYVTÁRA” SOROZAT
MEGJELENT KÖTETEI**

1. *Dombrády Lóránd*: Werth Henrik, akiről nem beszéltünk. Budapest, Argumentum, 2005.
2. *Mészáros Kálmán*: II. Rákóczi Ferenc tábornokai és brigadérosai. A kuruc katonai felső vezetés létrejötte és hierarchiája, 1703–1711. Budapest, Argumentum, 2006.
3. *Hermann Róbert*: Kossuth hadserege, Kossuth fővezérei. Budapest, Argumentum, 2007.
4. *Kubinyi András*: Nándorfehérvártól Mohácsig. A Mátyás- és Jagelló-kor hadtörténete. Budapest, Argumentum, 2007.
5. *Jankó Annamária*: Magyarország katonai felmérései, 1763–1950. Budapest, Argumentum, 2007.
6. *Veszprémy László*: Lovagvilág Magyarországon. Lovagok, keresztesek, hadmérnökök a középkori Magyarországon. Válogatott tanulmányok. Budapest, Argumentum, 2008.
7. *Torma Béla Gyula – Veszprémy László* (szerk.): Egy elfeledett diadal. A 907. évi pozsonyi csata. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2008.
8. *Urbán Aladár*: Batthyánytól Kossuthig. Hadsereg és politika 1848 nyarán és őszén. Budapest, Argumentum, 2009.
9. *B. Szabó János*: A honfoglalóktól a huszárokig. A középkori magyar könnyűlovasságról. Budapest, Argumentum, 2010.
10. *Borosy András*: Hadakozók, keresztesek, hadi érdemek a középkori Magyarországon. Válogatott tanulmányok. Budapest, Argumentum, 2010.
11. *Székely György*: Népek, rendek, dinasztiák. Tanulmányok Közép- és Kelet-Európa hadtörténetéből. Budapest, Argumentum, 2010.
12. *Balla Tibor*: A nagy háború osztrák–magyar tábornokai. Budapest, Argumentum, 2010.
13. *Markó György*: A Honvédelmi Minisztérium szervezete, 1945–1956. Budapest, Argumentum, 2011.
14. *Farkas Katalin*: Magyar függetlenségi törekvések, 1859–1866. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Line Design, 2011.
15. *Hausner Gábor*: Márs könyvet olvas. Zrínyi Miklós és a 17. századi hadtudományi irodalom. Budapest, Argumentum, 2011.
16. *Kovács László*: A magyar kalandozások zsákmanáról. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Line Design, 2011.

17. *Tulipán Éva*: Szigorúan ellenőrzött emlékezet. A Köztársaság téri ostrom 1956-ban. Budapest, Argumentum, 2012.
18. *Dombrády Lóránd*: Szombathelyi Ferenc vezérezredes. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2012.
19. *Czigány István – Kincses Katalin Mária* (szerk.): Az újrakezdés esélye. Tanulmányok a Rákóczi-szabadságharc befejeződésének 300. évfordulója alakalmából. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2012.
20. *Pete László*: Garibaldi magyar parancsnokai. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Line Design, 2013.
21. *Kálmán Peregrin – Veszprémy László*: Európa védelmében. Kapisztrán Szent János és a nándorfehérvári diadal emlékezete. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Line Design, 2013.
22. *Solymosi József*: Forradalom és szabadságharc Északkelet-Magyarországon 1848–1849-ben. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2013.
23. *Lázár Balázs*: Krajovai és topolyai báró Kray Pál tábornok katonai pályája. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2013.
24. *Pászti László*: A magyar honvédsereg harcászata az 1848/49-es szabadságharcban. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Line Design, 2013.

A HADTÖRTÉNETI INTÉZET ÉS MŰZEUM KÖNYVTÁRA

EURÓPA VÉDELMÉBEN

—••—
KAPISZTRÁN SZENT JÁNOS
ÉS A NÁNDORFEHÉRVÁRI DIADAL EMLÉKEZETE

